

12 september 2025

Analyse belangrijkste standpunten verkiezingsprogramma's 2025

Leerrecht

- D66, SP, PvdD, SGP, CU willen in meer of mindere mate toewerken naar een leerrecht voor jeugdigen.

Leerplichtleeftijd

- VVD en GL-PvdA willen de leerplichtleeftijd verlagen naar 4 jaar.
- SGP wil het houden op 5 jaar.
- De rest heeft er geen standpunt over.

Passend onderwijs + samenwerking onderwijs, jeugdzorg, ouders etc.

- D66 wil geld en ruimte voor ontwikkelingsprofessionals, die leraren helpen om leerlingen extra te ondersteunen.
- GL-PvdA wil brugfunctionarissen die de verbinding leggen tussen ouders, jeugdzorg en armoedebestrijding en wil meer ruimte voor initiatieven die kinderen weer naar school begeleiden.
- CDA zet in op een vast aanspreekpunt op school voor jeugdhulp en wil het onderwijs-zorgarrangement behouden.
- PvdD wil meer mogelijkheden om te voorzien in persoonlijke zorg- en onderwijsbehoeften door te experimenteren met maatwerk, en met een samenwerking tussen jeugdzorg en gespecialiseerd onderwijs

Mbo

- Nagenoeg alle partijen willen investeren in de versterking en waardering van het mbo.
- VVD wil de financiële positie van BBL'ers verbeteren om voortijdig schoolverlaten of groenpluk te voorkomen en SGP wil hierover betere afspraken tussen werkgevers en onderwijs.
- CDA dat jongeren tenminste een startkwalificatie halen en wil bedrijven ontmoedigen leerlingen in dienst te nemen die niet de kans hebben gehad een diploma te halen via de combinatie van leren en werken.
- NSC wil in de gaten houden of de Wet van school naar duurzaam werk het juiste effect heeft en anders met nieuwe maatregelen komen.
- O.a. BBB en NSC willen dat mensen zonder diploma via (deel)certificering worden gekwalificeerd voor werk.

Overzicht uitgebreide standpunten

Leerplichtleeftijd

VVD

- **Vroeger naar school:** We pakken achterstanden aan door de leerplicht te verlagen naar de leeftijd van vier jaar. Gemeenten zijn ervoor verantwoordelijk om voorschoolse educatie te verzorgen voor kinderen met een risico op een achterstand.

GroenLinks-PvdA

- **Spelenderwijs ontwikkelen.** Door de publieke kinderopvang komen kinderen vroeg in aanraking met leeftijdgenootjes en leren ze spelenderwijs. We verlagen de leerplichtige leeftijd naar vier jaar zodat kinderen eerder starten met formeel onderwijs.

SGP

- De leeftijd van de leerplicht blijft ongewijzigd.

Leerrecht, thuiszitters, schoolverlaters

D66

- Wij vinden dat alle kinderen en jongeren leerrecht hebben. Als je niet vijf dagen in de week naar school kunt, vinden we andere mogelijkheden, zoals een flexibele tussenvorm tussen thuis en op school zijn. Zo bieden we leerlingen die het moeilijk hebben, of die nu al thuis zitten, de ruimte om te leren in hun tijd, op een passende plek en met een eigen leerprogramma.

GroenLinks-PvdA

- Terugdringen thuiszitters. Er zitten te veel kinderen thuis. Dit is een ingrijpende vorm van kansenongelijkheid. We geven meer ruimte aan initiatieven die kinderen weer naar school begeleiden.
- Extra ondersteuning waar nodig. Op scholen komen medewerkers (brugfunctionarissen) die de speciale taak hebben om in het belang van het kind de verbinding te leggen tussen ouders, school, jeugdzorg en armoedebestrijding. Dit ondersteunt kinderen in hun ontwikkeling en welzijn, en ontzorgt leraren.

SGP

- Het (leer)recht van alle kinderen op onderwijs moet beter geregeld worden om het aantal thuiszitters te verminderen. Voor het thuisonderwijs wordt een systeem van onderlinge visitatie overwogen dat recht doet aan de eigen aard van dit onderwijs

NSC

- We maken ons zorgen over de toename van het voortijdig schoolverlaten in met name het (v)mbo. We streven ernaar dat leerlingen minimaal een startkwalificatie (mbo2) halen. Er moet ruimte komen voor de docent en de scholen om een persoonlijk en passend aanbod vorm te geven. Dit kan ook betekenen dat de jongere zonder diploma aan het werk wordt geholpen. In deze gevallen kan worden toegewerkt naar het halen van een deelcertificaat, onder toezicht en met begeleiding. We kijken nauwlettend of de Wet van school naar duurzaam werk in de praktijk voldoende effect gaat hebben en komen zo nodig met nieuwe voorstellen.

Passend Onderwijs

VVD

- Passend onderwijs voor elk kind: Wanneer veel leerlingen die extra aandacht nodig hebben in één reguliere klas zitten, gaat dat ten koste van het leerproces van alle leerlingen en van leraren. We blijven het speciaal onderwijs verbeteren. Onnodige barrières in het reguliere onderwijs halen we weg, bijvoorbeeld voor leerlingen met een lichamelijke beperking. We zetten ons in voor passend onderwijs dat aansluit bij de vaardigheden van elk individueel kind. Ook kinderen met bijzondere talenten of behoeften verdienen een passende plek. Of het nu gaat om topsporters, hoogbegaafde leerlingen of kinderen die extra ondersteuning nodig hebben – het onderwijs moet hen uitdagen én ondersteunen.

SP

- Speciaal onderwijs dat past. Het speciaal onderwijs blijft toegankelijk en wordt versterkt met kleinere klassen, voldoende begeleiding en ruimte voor nieuwe scholen. Ook wordt het eenvoudiger om speciale voorzieningen binnen reguliere scholen op te richten als dat in het belang is van het kind. We stoppen de marktwerking in het leerlingenvervoer en stellen een maximale reistijd van 45 minuten in. Elk kind krijgt een leerrecht, zodat het niet langer tussen wal en schip valt door ruzie tussen schoolbesturen. Ook zorgen we dat leerlingen in het speciaal onderwijs tegelijk hun examenuitslag ontvangen met andere scholieren.

NSC

- We keren ons tegen het doorgeschoten streven naar inclusiviteit, waarbij alle leerlingen met speciale onderwijsbehoeften in het regulier onderwijs worden geplaatst. Dit leidt tot overbelasting van leerkrachten, te weinig aandacht voor de begeleidingsbehoefte van ‘reguliere’ leerlingen en een verschraling van de middelen voor passend onderwijs. We pleiten voor een bekostigingssysteem waarin regulier en speciaal onderwijs minder afhankelijk zijn van elkaars leerlingaantallen.

BBB

- Speciaal onderwijs als toegangspoort. Speciaal onderwijs moet kinderen dezelfde kansen bieden als regulier onderwijs. Speciaal en gespecialiseerd onderwijs is geen eindstation maar een toegangspoort. Dat kan door ernaar te streven de leerlingen zo goed mogelijk voor te bereiden op een vervolgopleiding, werk of een andere passende toekomst invulling. Dit vergroot hun kans op een goede toekomst.
- Passend onderwijs. Passend onderwijs is nodig voor ieder kind, met ruimte voor maatwerk en ondersteuning die aansluit bij de mogelijkheden van het kind.

GroenLinks-PvdA

- Met een goede start kom je veel verder. Om ieder kind zo'n start te bieden zetten we in op vroege en voorschoolse educatie en een publieke kinderopvang. Ouders krijgen meer ruimte en traditioneel onderwijs wordt gecombineerd met rijke schooldagen en voldoende beweging.
- Een brede blik. Het leven is niet op te delen in hokjes. Daarom kijken we met een brede blik naar veilig opgroeien en de samenhang tussen zaken als stress, armoede, huisvestingsproblemen, bestaanszekerheid en passend onderwijs.
- Samen naar school. Wij streven naar inclusief onderwijs waarbij kinderen met en zonder beperking samen naar school gaan. Scholen ontvangen hiervoor voldoende ondersteuning. Speciaal onderwijs blijft bestaan, maar we maken ruimte voor meer tussenvormen. Leraren leren in hun opleiding hoe ze kinderen met een ondersteuningsbehoefte het beste onderwijs kunnen bieden.

PvdD

- Leren is een recht. Kinderen krijgen leerrecht om zich op een school te ontwikkelen, inclusief het recht op maatwerk. Dat wil ook zeggen dat er (meer) scholingsmogelijkheden komen voor bijvoorbeeld zeer hoogbegaafde kinderen of kinderen met een lichamelijke, zintuiglijke of psychische beperking. Deze kinderen vallen nu vaak uit omdat scholen hen niet kunnen bieden wat ze nodig hebben. Waar een geschikte onderwijsvorm ontbreekt, biedt de overheid alternatieve oplossingen en ondersteuning.
- De verbinding tussen onderwijs, gemeenten en jeugdzorg wordt versterkt en gefaciliteerd, zodat leerlingen tijdig passende ondersteuning kunnen krijgen.
- Er komen meer mogelijkheden om te voorzien in persoonlijke zorg- en onderwijsbehoeften door te experimenteren met maatwerk, en met een samenwerking tussen jeugdzorg en gespecialiseerd onderwijs. Dit gebeurt in overleg met leerlingen en ouders.

ChristenUnie

- Passend onderwijs. Het is belangrijk dat de talenten van ieder kind tot bloei komen, ook als een kind daarbij meer hulp en ondersteuning nodig heeft. De behoefte van het kind staat hierbij centraal, zonder bureaucratie en geschuif met budgetten. We vereenvoudigen de samenwerking tussen onderwijs, jeugdhulp en zorg. Dit doen we door budgetten van gemeenten, onderwijs en samenwerkingsverbanden samen te voegen en te werken zonder indicatiestelling (wat vaak leidt tot overdiagnosticering). De overheid zorgt voor voldoende speciaal onderwijs (primair en voortgezet) in elke regio, inclusief volwaardig voortgezet speciaal onderwijs op havo- en vwo-niveau. Er wordt aandacht besteed aan soepele terugkeer en doorstroming naar regulier onderwijs, waarbij het leerrecht van kinderen even centraal staat als de leerplicht.

FVD

- Terug naar speciaal onderwijs We zetten in op herinvoering van het leerlinggebonden budget ('het rugzakje'), zodat kinderen die speciale zorg nodig hebben weer goed worden ondersteund.

CDA

- We willen dat speciale scholen blijven bestaan voor wie dat nodig heeft. Het doel blijft dat in 2035 zoveel mogelijk scholen in het funderend onderwijs zijn overgestapt naar inclusief onderwijs, waarbij zoveel mogelijk kinderen deelnemen in het reguliere onderwijs

MBO

VVD

- Een sterk mbo is essentieel voor Nederland: Mbo'ers zijn de praktische ruggengraat van onze samenleving en economie. Hun vakwerk houdt de maatschappij draaiende. We moeten af van het vooroordeel dat een theoretische opleiding beter is dan een praktische. Een mbo-diploma is een gerespecteerd eindstation, geen tussenstop. We gaan vol inzetten op de maatschappelijke herwaardering van ons mbo.
- We gaan voor het allerbeste mbo-onderwijs: Basisvaardigheden blijven prioriteit in het mbo. We zetten bevoegde leraren in voor taal-, reken- en burgerschapslessen. We behouden de subsidie om mbo'ers op de werkvloer op te leiden. We stimuleren bedrijven die investeren in eigen, gespecialiseerde opleidingen en gaan dergelijke bedrijfsscholen deels bekostigen. We maken de beroepsbegeleidende leerweg (BBL) aantrekkelijker met betere begeleiding, meer instroommomenten en flexibeler wisselen tussen beroepsopleidende leerweg (BOL) en BBL. Om voortijdig schoolverlaten of groenpluk te voorkomen, verbeteren we de financiële positie van BBL'ers. Ook in de BOL-opleiding wordt meer in de praktijk opgeleid.

SP

- Het mbo is volwaardig onderwijs. Wij erkennen het mbo als volwaardige onderwijsroute, met trots en gelijke rechten. Dat betekent: betere financiering, goed lesmateriaal en voldoende praktijkplekken.

D66

- Wij willen een eerlijke stagevergoeding voor elke student. Daarom komt er een wettelijke minimum stagevergoeding, die werkgevers betalen. Er mag geen verschil bestaan tussen stages in het mbo, hbo en wo. We accepteren geen stagediscriminatie en voeren daarom een geen-pardon beleid. Elke onderwijsinstelling krijgt een meldpunt voor stagediscriminatie.

NSC

- We willen het beroepsonderwijs als een volwaardige beroepsroute naast de academische lijn positioneren. Dit betekent dat er een vloeiende overstap mogelijk moet zijn van het vmbo naar mbo, en van mbo/havo/vwo naar hbo en de beroepspraktijk.

BBB

- Versterking van beroepsonderwijs. Het beroepsonderwijs kan worden versterkt met leermeesters, stages en regionale samenwerking tussen Praktijkonderwijs, VMBO, MBO, werkgevers en gemeenten.

PvdD

- Door nauwere samenwerking tussen het middelbaar onderwijs, mbo, hbo en wo verbeteren we de mogelijkheden voor studenten om van richting te wisselen en elders in te stromen.

ChristenUnie

- Vakmensen voor de arbeidsmarkt. Of het nu in de zorg, techniek of bouw is: onze samenleving en arbeidsmarkt kan niet zonder vakmensen. We zetten in op positieve beeldvorming en stimuleren jongeren om vol vertrouwen te kiezen voor het vmbo en het mbo. Er komt gericht beleid voor meer praktisch gericht onderwijs, bijvoorbeeld de techniekhavo. Het mbo moet toegankelijk zijn voor instromers zonder startkwalificatie na beoordeling door de opleiding. De samenwerking tussen mbo-instellingen en werkgevers wordt versterkt, zodat elke jongere verzekerd is van een kwalitatief goede stageplaats, inclusief stagevergoeding.

CDA

- We maken een eind aan de situatie dat scholen door de onderwijsinspectie negatief worden beoordeeld als havoleerlingen de overstap willen maken naar het mbo.
- We ontmoedigen bedrijven om mbo-studenten in dienst te nemen zonder dat zij de kans hebben gekregen een diploma te halen via de combinatie van leren en werken.
- Er komen leerrechten voor werkenden en werkzoekenden. Deze zijn bij alle erkende opleidingen te besteden. We willen meer flexibel en vraaggericht aanbod en wettelijke erkenning van deelopleidingen en duale trajecten op het hbo en wo.

SGP

- Werkgevers en onderwijsinstellingen maken afspraken om te voorkomen dat jongeren hun opleiding niet afmaken doordat zij te vroeg volledig aan de arbeidsmarkt deelnemen ('groenpluk').
- Alle studenten verdienen een fatsoenlijke stagevergoeding.

FvD

- Praktische leerwegen invoeren We richten het (V)MBO in met specifieke vakgerichte leerwegen, zodat praktisch ingestelde leerlingen écht een vak leren en het aantal schooluitvallers daalt.

Leerlingenvervoer

NSC

- We willen een evaluatie van het leerlingenvervoer; het vervoer van kwetsbare kinderen moet gegarandeerd zijn en mag niet lijden onder de tekortkomingen van gemeentelijke aanbestedingen.

BBB

- Leerlingen met beperkingen moeten zoveel mogelijk dichtbij huis onderwijs kunnen volgen, met goed en betrouwbaar leerlingenvervoer als vangnet waar dat niet lukt. De kwaliteit van dit vervoer moet beter. We willen af van de extreem lange reistijd voor deze kinderen.

GroenLinks-PvdA

- Het recht op onderwijs houdt ook in dat het vervoer van en naar school op orde is, ook voor kinderen in het speciaal onderwijs. Daarom willen we dat de overheid meer regie neemt en samen met gemeenten, scholen en belangenorganisaties voor leerlingen en ouders de knelpunten in kaart brengt en aan de slag gaat met een ambitieus plan. Meer regionaal aanbesteden en grotere contracten voor chauffeurs kunnen hier bijvoorbeeld onderdeel van zijn.

SGP

- Intensieve samenwerking tussen gemeenten en samenwerkingsverbanden is nodig om het leerlingenvervoer te verbeteren en middelen voor onderwijs en zorg effectiever in te kunnen zetten.

Overig

NSC

- Het toezicht door de Inspectie van het Onderwijs moet primair gericht zijn op fysieke bezoeken aan scholen. Het streven daarbij moet zijn dat elke school ten minste eens in de vier jaar wordt bezocht. Waar nodig investeren we in extra capaciteit en middelen.
- Aanbod van verschillende soorten scholen door verschillende scholenverenigingen is goed voor de kwaliteit. We stellen grenzen aan de vorming van te grote koepels waardoor één scholenvereniging het onderwijs in een hele regio of stad beheerst.

GL-PvdA

- Rijke schooldagen. Naast het reguliere onderwijsprogramma ontwikkelen kinderen zich ook door lessen in sport, dans, cultuur, techniek en natuur. Deze lessen zijn toegankelijk voor ieder kind en worden in samenspraak met de buitenschoolse opvang aangeboden. Wij willen dat de ontwikkeling van rijke schooldagen wordt doorgezet door heel Nederland.

ChristenUnie

- Verbeteren basisvaardigheden. Nederlandse kinderen kunnen steeds slechter rekenen en schrijven. Deze trend is zorgelijk en moet gekeerd. Basisvaardigheden dienen gedurende de hele schoolcarrière onderhouden te worden. De overheid respecteert dat de uitvoering in handen is van scholen en stelt alleen randvoorwaarden. Scholen waarvan kinderen goed presteren delen hun lessen met andere scholen. We blijven investeren in voor- en vroegschoolse educatie en nieuwkomersonderwijs.

D66

- Te veel kinderen beginnen met een achterstand op de basisschool. Daarom investeren we vanaf het allereerste begin in een stevige basis en in sociale ontwikkeling. Want juist jonge kinderen hebben structuur nodig, een rijke plek om te leren en contact met leeftijdsgenoten. We bouwen aan één publieke voorziening voor alle kinderen van 1 tot 15 jaar. Daarin kan ieder kind, in eigen tempo en vanuit de eigen achtergrond, groeien. Zo verdwijnt ook het verschil tussen kinderopvang en peuteropvang of voor- en vroegschoolse educatie.

CDA

- We willen ouderbetrokkenheid van nieuwkomers stimuleren bij het onderwijs.
- Wij zetten in op een vast aanspreekpunt op school voor jeugdhulp en een betere, vroege signalering van problemen. We willen de onderwijs-jeugdzorgarrangementen behouden, omdat ze onmisbaar zijn voor kinderen die op school vastlopen.
- Op sommige scholen zitten veel leerlingen die minder goed presteren bijvoorbeeld vanwege de thuissituatie. Met de onderwijskansenregeling krijgen deze kinderen in het voortgezet onderwijs een extra steun in de rug.
- Voor alle statushouders is het inburgeringsonderwijs verplicht, in het uiterste geval op straffe van verlies van hun status.
- We behouden de Maatschappelijke Diensttijd (MDT) voor jongeren tussen 12 en 30 jaar die niet deelnemen aan de militaire opkomstplicht. Zij zetten zich een deel van hun tijd in voor de samenleving of de zorg.
- Zoveel mogelijk Specifieke Uitkeringen (SPUKs) voor gemeenten en provincies worden overgeheveld naar het gemeente- of provinciefonds waarbij prestatieafspraken worden gemaakt, waardoor de verantwoordingslast vermindert.

JA21

- Het grote aantal subsidieregelingen tot een minimum beperken.

PVV

- Maximaal 20% van de onderwijsbegroting naar overhead, minimaal 80% naar de klas.

SGP

- De positie van ouders krijgt een duidelijke plaats in wetgeving, beleid en toezicht.